

Teorie a metodika výchovy

Mgr. Lenka Ďulíková

Výchova

- ▶ „je vhodné chápat jako celoživotní proces...cílevědomý a záměrný proces, který umožňuje změnu a rozvoj jedince v souladu s jeho potřebami, individuálními dispozicemi a sociálními vztahy“ (Čábalová, 2011) „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“ (Průcha a kol., 1995).

Vzdělání

- ▶ „je relativně ukončeným stavem, který zahrnuje soubor získaných vědomostí, dovedností, postojů, názorů, hodnot, norem.“

Vzdělávání

- ▶ „se vztahuje především k socializaci jedince s důrazem na rozvíjení kognitivních (poznávacích) stránek a kvalit jedince. Je procesem obohacování osobnosti poznáváním a rozvíjením dovedností, které umožňují toto poznání používat...proces získávání vědomostí, dovedností, postojů, hodnot, norem a metod dalšího získávání poznatků, na rozdíl od pojmu vzdělání.“ (Čábalová, 2011)

Socializace

- ▶ *„celoživotní proces sociálního učení, který není jen pasivním přebíráním vzorců, postojů atd., ale také aktivním získáváním zkušeností v sociálních interakcích“ (Nakonečný, 2005). Thorová (2015) dodává, že „vývojem se člověk mění v kulturní osobnost, která v dospělosti dokáže fungovat ve složitém systému lidské společnosti jako její součást a zároveň jako individuální bytost. Vztah jedince a společnosti je reciproční, jedinec je společností ovlivňován, ale zároveň ji mění“.*

Interakce

- ▶ *„je podstatnou determinantou výuky, neboť naplňování výchovně vzdělávacích cílů je bez komunikace a interakce mezi učitelem a žákem či žáky nemožné.“ (Zormanová, 2014) Jde o vzájemný vztah.*

Reflexe

- ▶ „zastavení se u významného momentu zkušenosti, zaměření se na něj (aktivní věnování pozornosti), vystoupení z obvyklého rámce nazírání a přístupu k věci, otevření se něčemu novému, neočekávanému, co se v mysli „vynoří“ (myšlenka, pocit, postoj, zorný úhel, souvislost).“ (Havrdová, Hájný, 2008)

Sebereflexe

- ▶ „je obecné zamýšlení se jedince nad sebou samým, nad svou osobností, ohlédnutí se zpět za svými činy, postoji, city, rekapitulování určitého úseku vlastního života či vlastního chování a rozhodování v situacích, které jsou pro daného člověka významné. Cílem je zhodnotit sama sebe, rozhodnout, co a jak změnit, zvolit strategii pro budoucnost.“ (Průcha, 1998)

Axiologie

- ▶ *„učení o povaze hodnot, o jejich místě ve společnosti a ve struktuře světa hodnot, o jejich vzájemných vztazích i jejich poměru ke společenským a kulturním faktorům na jedné straně a struktuře osobnosti na straně druhé.“*
(Kolář a kol., 2012)

Kurikulum

- ▶ *„obsah vzdělávání (učivo) v širším slova smyslu a proces jeho osvojování, tj. jako veškerou zkušenost žáka (učícího se), kterou získává ve školském (vzdělávacím) prostředí, a činnosti, které jsou spojeny s jeho osvojováním a hodnocením“.* (Máňák, Janík, Švec, 2008)

RVP

- ▶ *„stanovuje pro předškolní, základní i gymnaziální vzdělávání stejné klíčové kompetence“* (RVP ZV, MŠMT, Praha 2015), ...*“smyslem je stanovit standardní a závaznou úroveň vzdělávání, kterou by měli dosáhnout všichni žáci v úrovni vědomostí, dovedností, postojů a kompetencí.“* (Čabalová, 2011)

Kompetence

- ▶ *„souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobnostní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“* (RVP ZV, MŠMT, Praha 2015)

Cíl výchovy

- ▶ dosahujeme ho soustavou výchovných prostředků v relativně dlouhodobém procesu, mění se s vývojem společnosti, žádoucí vlastnosti člověka, týká se celé osobnosti člověka

Cíl výuky

- ▶ kvalitativní a kvantitativní změny u žáků v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické, kterých má být dosaženo v procesu výuky, zamýšlený výsledek učební činnosti, ke kterému učitel se žáky směřuje...odvozen z hodnotové soustavy naší společnosti, zakotven v hlavních školských dokumentech

Výchovně vzdělávací proces tvoří řada prvků, které v systému plní různé funkce, vždy se navzájem ovlivňují, vytvářejí komplexní celek, nelze je libovolně měnit bez následků pro další rozvoj celého systému! (Maňák, 2003)

Cíle výuky

Zakotveny v hlavních školských dokumentech:

NPV

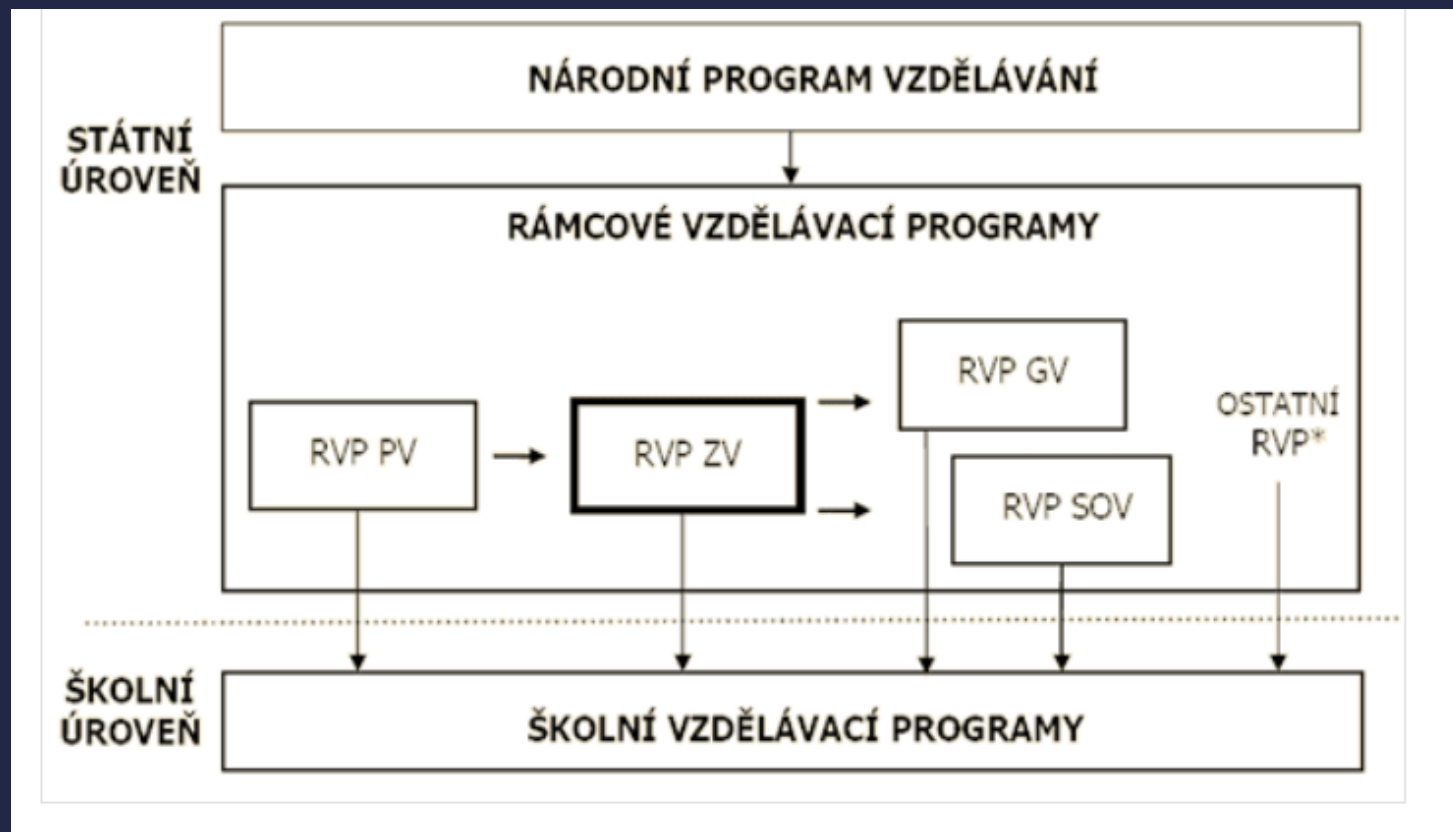
- ▶ pro celou vzdělávací soustavu

RVP

- ▶ popisuje závazné výstupy a obsahy vzdělávání na jednotlivých stupních (primární, nižší sekundární...) nebo na konkrétních oborech (gymnázium...)

ŠVP

- ▶ si vytváří každá škola samostatně podle požadavků v RVP, školy si tak mohou vytvářet samostatné předměty, určovat učivo i jeho rozsah - ŠVP zájmového vzdělávání

Předmět zkoumání TMV

▶ výchova

Cíle výchovy

- ▶ Cíl výchovy - ?
- ▶ Prostředky výchovy - vyučování, metody výchovy, organizační formy, pomůcky
  - ▶ intencionálně (přímo, záměrně)
  - ▶ funkcionálně (nepřímo, bezděčně)
- ▶ Podmínky ovlivňují výběr výchovných cílů a prostředků

Literatura

- ▶ ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2993-0.
- ▶ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
- ▶ MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.
- ▶ MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3123-9.
- ▶ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
- ▶ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie organizace*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 802470577x.
- ▶ ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.
- ▶ Průcha, J., Mareš, J., Walterová, E. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998. 328 s. ISBN 80- 7178-252-1
- ▶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z WWW:<http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.
- ▶ *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních*. [online]. Praha: MŠMT, 2016. 28 s. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z WWW:<<http://www.msmt.cz/file/38988/>>.
- ▶ HAVRDOVÁ, Zuzana a Martin HAJNÝ. *Praktická supervize: průvodce supervizí pro začínající supervizory, manažery a příjemce supervize*. Praha: Galén, c2008. ISBN 978-80-7262-532-1.
- ▶ ROSENBERG, Marshall B. *Co řeknete, změní váš svět*. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026209126.
- ▶ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.
- ▶ *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 8071843105.
- ▶ BENDL, Stanislav. *Školní kázeň: metody a strategie*. Praha: ISV, 2001. Pedagogika (ISV). ISBN 80-85866-80-3.
- ▶ UHER, Jan. *Problém kázně*. V Praze: Nákladem Dědictví Komenského, 1924.
- ▶ VALIŠOVÁ, Alena. *Jak získat, udržet a neztrácet autoritu*. Praha: Grada, 2008. Psychologie pro každého. ISBN 80-247-2282-8.
- ▶ JANATA, Jaromír. *Agrese, tolerance a intolerance*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-889-x.
- ▶ ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998. ISBN 80-902614-1-8.
- ▶ RAVEN, B. H. A power/interaction model of interpersonal influence: French and Raven thirty years later, *Journal of Social Behavior and Personality*, 1992, 7.